

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 16805
Tarih : 06.11.2025

10/3356

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

12 Eylül 1980'de gerçekleşen askerî darbenin ardından 6 Kasım 1981'de yürürlüğe giren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunuyla kurulan Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Türkiye'de yükseköğretim sistemini askerî vesayet mantığıyla şekillendirmiş, üniversitelerin özerkliğini ve akademik özgürlükleri zedelemiştir. Bugün dahi YÖK'ün merkezîyetçi yapısı, akademisyenlerin ve öğrencilerin söz hakkını kısıtlamakta, üniversiteleri bilimsel üretimden uzaklaştırmaktadır.

Yükseköğretim Kurulu'nun kuruluş amacı, işleyişi ve üniversiteler üzerindeki etkilerinin bütün yönleriyle araştırılması; akademik özerkliğin, demokratik katılımın ve ifade özgürlüğünün güvence altına alınması amacıyla Anayasa'nın 98'inci, TBMM İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince bir Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz. 06.11.2025

Gülüstan Kılıç Koçyiğit
DEM Parti Grup Başkanvekili
Kars Milletvekili

Sezai Temelli
DEM Parti Grup Başkanvekili
Muş Milletvekili

GEREKÇE

Yükseköğretim Kurulu (YÖK), 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle birlikte oluşturulan otoriter siyasal düzenin eğitim alanındaki kurumsal aracıdır. 1981 tarihli 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile kurulan YÖK, darbenin “disiplin, kontrol ve merkezi yönetim” anlayışını üniversitelere taşımıştır. Bu kurum, üniversitelerin özerkliğini ortadan kaldırmış, bilim insanlarını siyasal iktidarın gözetimi altına sokmuş ve düşünsel çeşitliliği tehdit eden bir hiyerarşi tesis etmiştir. YÖK’ün kurulmasından sonra 1983’te 1402 sayılı kanunda yapılan değişiklikle yüzlerce akademisyen üniversitelerden uzaklaştırılmıştır.

12 Eylül rejiminin üniversitelere yönelik bu kurumsal müdahalesi, sonraki dönemlerde değişen iktidarlara rağmen sürmüştür; YÖK, sivil yönetimlerin de elinde bir baskı ve denetim aracına dönüşmüştür. Üniversitelerde rektör atamaları, öğretim elemanı alımları ve araştırma fonlarının dağıtımı çoğu zaman akademik liyakatten ziyade siyasal sadakat üzerinden belirlenmiştir. Bu durum akademik üretimi niteliksizleştirmiş, eleştirel düşünceyi sindirmiş ve bilim insanlarını otosansüre zorlamıştır.

Son yıllarda üniversitelerde yaşanan öğrenci protestoları, bu baskıcı yapının doğal sonucudur. Öğrenciler barınma, geçim, ifade özgürlüğü ve demokratik temsil talepleriyle sokaklara çıktıklarında, karşılarında polis ablukasını ve idari soruşturmaları bulmaktadır. Son zamanlarda üniversite öğrencilerinin kampüslerde ve fakülte binalarında kesici aletlerle fiziki saldırıya uğraması da bu çerçevede değerlendirilmelidir.

20 Temmuz 2016’da ilan edilen OHAL’den sonra arka arkaya çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnamelerle (KHK) binlerce akademisyen üniversitelerden uzaklaştırılmıştır. İfade özgürlüklerini kullanarak barış çağrısı yaptıkları için hem tehdit ve saldırılara uğrayan hem de üniversitelerden atılan Barış Akademisyenlerinin büyük bir kısmı hâlâ üniversitelere dönebilmiş değildir.

Adalet ve Kalkınma Partisi 2002’de iktidara geldiğinde en önemli vaatlerinden biri YÖK’ün kaldırılmasıydı. İlk zamanlarında YÖK’ü bir vesayet aracı olarak tarif eden siyasi iktidar, kurumu kontrol edebilir duruma geldikten sonra bir dönüşüm başlatmamış; aksine üniversiteleri kontrol altına alabilmek için bir araç olarak kullanmaya devam etmiştir.

2016’da çıkarılan bir kanun hükmünde kararnameyle Rektörlük seçimleri kaldırılmış ve Rektör atama yetkisi Cumhurbaşkanının uhdesine verilmiştir. Birçok üniversitede adeta kayyım mantığıyla yapılan rektör atamaları, antidemokratik uygulamaların bir başka vechesini oluşturmaktadır. Bu durumun bir parçası olarak Boğaziçi Üniversitesi’nde 2021’de başlayan rektör atamaları protestoları, YÖK sisteminin antidemokratik niteliğini bir kez daha görünür kılmıştır. Öğrenciler, akademisyenler ve üniversite emekçileri, üniversitenin toplum yararına bilgi üreten, özgür ve katılımcı bir kurum olması

gerektiğini savunurken, YÖK ve iktidar çevreleri bu talepleri “disiplin sorunu” olarak nitelendirmiştir.

YÖK’ün dayattığı neoliberal dönüşüm politikaları da yükseköğretimi kamusal bir haktan uzaklaştırmış, piyasacı bir anlayışı yerleştirmiştir. Üniversiteler, bilgi üretim merkezlerinden çok “proje yapan şirketler”e dönüştürülmüş; akademisyenler performans ölçütleriyle rekabet içine sokulmuş; öğrenciler ise borçlu, güvencesiz ve geleceksiz bir genç kuşak hâline getirilmiştir. Bu sistem, bilimsel merak yerine verimlilik, dayanışma yerine bireysel rekabet, özgür düşünce yerine itaati teşvik etmektedir.

Yükseköğretim Kurulu’nun tarihsel kökenleri, mevcut işleyişi, akademik özgürlükler üzerindeki etkisi ve öğrenciler üzerindeki baskı politikalarını bütün boyutlarıyla araştırarak; demokratik, özerk, özgür ve kamusal bir yükseköğretim sisteminin inşası için atılması gerekli olan adımların çalışmalarını yapacak olan bir Meclis Araştırma Komisyonunun kurulması gereklidir.